

Rodna ravnopravnost

Zorica Mršević, naučna savetnica Instituta za društvene nauke iz Beograda, govori o predloženom Nacrtu zakona o rodnoj ravnopravnosti

Nema demokratije bez feminizma

RAZGOVOR

Mislim da je Nacrt zakona o rodnoj ravnopravnosti jedan kvalitetan tekst koji je nastao u sinergiji napornog rada mnogih društvenih aktera različitih profila stručnosti i aktivističke angažovanosti na pitanjima primene rodne ravnopravnosti u praksi.

Piše: Marjana M. Stevanović

Beograd 12. septembar 2017. 15:56

Naravno, nijedan tekst nije savršen, pa ni ovaj, uvek bi se sa stanovišta subjekta koji ga iščitava moglo ponešto dodati, oduzeti ili bolje preformulisati. Sa mog stanovišta, toga je ipak zanemarljivo malo, kaže za Danas Zorica Mršević, naučna savetnica Instituta za društvene nauke iz Beograda.

Na pitanje kako komentarišete aktuelnu raspravu u kojoj Ministarstvo za rad i socijalna pitanja negoduje zbog nekih odredbi Nacrta (npr. onih koje se odnose na obavezu poslodavca da prilikom smanjenja broja zaposlenih uzima u obzir principe rodne ravnopravnosti), Mršević odgovara da je "sadašnja rasprava samo odraz nastojanja dela muške političke elite da pod firmom objektivnosti, sačuva neprikosnovenost nekih muških privilegija i na taj način umanju moguće efekte koji bi ovaj zakon mogao da ima u praksi".

- Dakako da je normalno da se princip rodne ravnopravnosti uvek uzima u obzir, pa nećemo valjda da se rukovodimo principom rodne i druge neravnopravnosti, i da se kod donošenja bilo kakve odluke razmotre kakve će posledice takva odluka imati na žene, muškarce i rodnu ravnopravnost. To naravno ne znači mehaničko, bukvalno cifarsko izjednačavanje, pa koliko jednih toliko i drugih, ali to zakon i ne predviđa. A ako treba i lično da se opredelim, apsolutno sam na strani Koordinacionog tela, i štaviše, čvrsto verujem da bih bila i da sam muškarac, jer objektivno, ona druga strana ne bi mogla da me nikako motiviše svojim birokratskim pokušajem da se pokaže "ko je gazda u kući", naglašava Mršević.

* Da li je nasilje nad ženama danas vidljivije kao društveni problem?

- Da, mnogo je vidljivije i što je još važnije, ne samo da u javnom diskursu postoji ta povećana vidljivost, nego je očigledna i povećana spremnost da se na taj problem odgovori dobro promišljenim merama institucionalnog sinergičnog karaktera. To svakako moram da pozdravim, i to je još jedna stvar koju bih sigurno pozdravila i da sam muškarac, jer nijedan pristojan muškarac ne može da zahteva pravo da nekažnjeno bije žene.

* Da li je, po Vašem mišljenju, primena Zakona o sprečavanju nasilja u porodici efikasna?

- On ima solidan broj dobro koncipiranih mehanizama koji treba da mu obezbede efikasnost. U prilog tome, pomenula bih samo da on predviđa disciplinsku odgovornost za nepostupanje sudija i javnih tužilaca u odgovarajućim rokovima, obaveznu procenu rizika, hitne mere kao meru privremenog udaljenja učinioca iz stana i meru privremene zabrane učiniocu da kontaktira žrtvu i da joj prilazi, obavezu prijavljivanja krivičnog dela određenog tim zakonom svakog lica koje ima saznanje o učinjenom delu, hitnost u odlučivanju o primeni mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog, saradnju institucija u sprečavanju nasilja u porodici, osnivanje grupa za koordinaciju i saradnju i sastav, pravo na obaveštenje, besplatnu pravnu pomoć, sačinjavanje individualnog plana zaštite i podrške žrtvi, evidenciju podataka o slučajevima nasilja u porodici, praćenje primene zakona, osnivanje Saveta za suzbijanje nasilja u porodici, i drugo. Realno je očekivati da to da rezultate u vidu efikasnijeg sprečavanja nasilja u porodici.

* Pisali ste pre nekoliko godina da pravo tretira žene onako kako ih muškarci tretiraju. Možete li to objasniti, i da li se u tom smislu nešto menja s godinama?

- Hiljadama godina zakone su pisali muškarci imajući u vidu muškarce kao primarne korisnike, dakle pisani su za muškarce, usvajali su ih muškarci, tumačili su ih i sprovodili muškarci, sudili po njima su takođe muškarci, svi oni pretendujući na opštost a u stvari, svesno ili nesvesno sledeći svoje muške interese i potrebe. Iako su ti zakoni oduvek imali jasne pretenzije da predstavljaju interese svih ljudskih bića, danas nam je jasno da su žene kroz donošenje i formulisanje zakona i njihovu primenu od strane muškaraca ostavljene po strani, nekada direktno ućutkivane, nekada "samo" loše tumačene, a u svakom slučaju deprivilegovane i podređene, toliko dugo i često neadekvatno zaštićene od nasilja i diskriminacije raznih vrsta, da je to dugo smatrano "normalnim" načinom pravnog uređenja društva i države. Situacija se sada menja u tom smislu da zakone nigde više ne pišu samo muškarci, niti ih usvajaju samo muškarci, pa je sve manje moguće da se samo interesi i potrebe te jedne polovine stanovništva ugrađuju u propise.

* Čini se da se feminizam i dalje povezuje sa nečim lošim i agresivnim. Kako to objašnjavate?

- U socijalističko vreme, feminizam se smatrao uvozom sa Zapada, i sva tadašnja pitanja koje je zapadnjački feminizam pokretao, npr. nejednakost muških i ženskih zarada, otežana mogućnost visokoškolskog obrazovanja žena, zabrana abortusa i negirana reproduktivna prava žena, smatrana su manje ili više rešenim u socijalizmu. Zbog toga se i feminizam smatrao izlišnim uvozom sa Zapada, pokretom za koji ne postoje nikakve potrebe u socijalizmu gde su prava radnih žena rešena na progresivno egalitaran, naučno marksistički način. Feministkinje su povrh toga, u tadašnjem javnom diskursu anegdotalno predstavljane kao nekakve dokone žene koje kroz nepotrebnu emotivnu egzaltaciju skreću pažnju na sebe, dižu buku praveći "slona od miša", to jest preuveličavajući i predstavljajući individualne probleme kao opštedruštvene. Ukratko, to je prošlost, danas je došlo vreme da se uvidi koliko je civilizacijskih doprinosa feminizma bez kojih se nijedno savremeno demokratsko društvo ne može ni zamisliti. I nema razloga da izbegavamo termin feminizam i feministkinje, nema razloga da stručnjakinje ili političarke koje se javno zakažu za neko žensko pravo moraju obavezno da naglase da one nisu feministkinje. Biće naravno uvek onih koji bi da se zadrži društveni status quo u odnosima žena i muškaraca, pa kad im nestane argumenata, koriste feminizam na diskvalifikativan način.

* Da li bi žene osvojile prava i mogućnosti u javnom životu kakve imaju danas da nije bilo feminističkog pokreta, političkih zahteva feministkinja i njihovog teorijskog propitivanja društvenog poretka i muške dominacije?

- Od prvih izbornih javnih prava, na primer glasa za žene, prava na univerzitetsko obrazovanje, preko prava na ravnopravnu političku participaciju i zaštitu od rodno zasnovanog nasilja, mnogo toga utkanog u sve organizacione pore demokratskog društva, plod je napornih feminističkih borbi. Jednostavno, današnja društva savremene demokratije plod su i feminizma, priznavali mi to ili ne, sviđao nam se taj termin ili ne. Zalažem se za normalizaciju upotrebe tih termina, i što više nas otvoreno kaže da smo feministkinje, ta upotreba će postati redovna i postepeno vremenom lišena bilo kakvih negativnih konotacija.

Tekst je nastao u okviru projekta koji je sufinansiran iz budžeta Republike Srbije - Ministarstva kulture i informisanja. Stavovi izneti u podržanom medijskom projektu nužno ne izražavaju stavove organa koji je dodelio sredstva.

Muškarac nema prava na žensku jezičku nevidljivost

* Nacrt ovog zakona nalaže i upotrebu rodno osetljivog jezika. Da li ga, međutim, precizno definiše, i može li se očekivati da će institucije i mediji zaista početi da ga koriste, s obzirom na snažan otpor koji postoji prema takvoj jezičkoj praksi?

- Volim da koristim radije termin, rodno nediskriminativan jezik, jer onda nam je svima jasno o čemu se radi, ne o nekoj emotivnoj jezičkoj (pre)osetljivosti, već o jednom vrlo jasnom antidiskriminativnom mehanizmu. Bilo je ranije dosta polemika oko toga, mnoge od njih su završene i ne očekujem da će se ponavljati. Sve više smo svedoci redovne upotrebe srpskog jezika u javnom diskursu na korektan način, a to podrazumeva upotrebu ženskog gramatičkog roda za profesije, zanimanja, položaje i slično, koje zauzimaju žene. Nigde uostalom i ne postoji nikakvo ljudsko pravo muškaraca na jezičku žensku nevidljivost, pa da bi oni koji misle da to pravo imaju, sada digli svoj glas zbog njegove ugroženosti.

http://www.danas.rs/drustvo/rodna_ravnopravnost.1186.html?news_id=356253&title=Nema+demokratije+bez+feminizma